

KULJETUSSÄÄNTÖ

27.10.2020

Humppilan perus- ja esiopetus

Perusopetuslain 32§:ssä määritellään ehdot, joiden täytyessä kunta on velvollinen järjestämään oppilaille koulukuljetuksen. Tämä opas sisältää ne periaatteet, joiden mukaan koulukuljetusta anotaan, myönnetään ja järjestetään. Opas on valmistunut keväällä 2019. Kunnan tulee tarkistaa koulukuljetuseriaatteet riittävän usein, jotta oppilaiden oikeusturvan kannalta yhdenvertainen kohtelu turvataan.

Kuljetussääntö

HUMPPILAN PERUS- JA ESIOPETUS

JOHDANTO

Tämä asiakirja määrittää

- periaatteet, joiden mukaan oppilaalle myönnetään Humppilan kunnan kustantama koulukuljetus
- periaatteet kuljetusten järjestämiseksi
- ohjeet koulukuljetusten hakemiseksi, kuljetusten aikaiseen käyttäytymiseen ja poikkeavien tilanteiden varalle

Koulukuljetusperiaatteista vastaa Humppilan kunnan sivistyslautakunta. Lähtökohtana on, että normaalisti kehittynyt lapsi kulkee koulumatkat jalan tai pyörällä. Liikunta tukee oppimista. Liikunnan määrän on havaittu olevan yhteydessä parempaan tarkkaavaisuuteen ja parempaan päättelykykyyn useissa suomalaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa. Kirkonkulman yhtenäiskoulu on Liikkuva koulu - ohjelman mukaisia kouluja, joissa kannustamme oppilaita liikkumaan mahdollisimman paljon koulupäivän aikana. Koulumatkat ovat mitä parasta hyötyliikuntaa lapsille ja nuorille. Liikkuva koulu periaatteiden mukaisesti kaikkien oppilaiden tulisi kulkea ainakin osa koulumatkasta omin voimin.

Huoltajat ovat ensisijaisesti velvollisia opastamaan lapsiaan liikkumaan turvallisesti liikenteessä jalkaisin tai eri kulkuvälineillä. Huoltajan tehtävä on huolehtia siitä, että koulunsa aloittaville ja vanhemmillekin oppilaille opetetaan ja kerrataan vuosittain koulumatkareitit ja liikenteessä kulkeminen.

Perusopetuslaki 32 §:

Perusopetusta, esiopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatkan ollessa viittä kilometriä pidempi tai jos se oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muuten muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on oppilaalla oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen.

Edellä olevan mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulu- tai esiopetusmatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas lukuvuoden alkaessa on täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään 3 tuntia.

KULJETUKSEN MYÖNTÄMISEN PERIAATTEET

Humppilan kunta vastaa koulukuljetusten järjestämisestä, mikäli koulumatka on:

- yli kolmen kilometrin pituinen esioppilailla ja peruskoulun 1-2 luokkien oppilailla.
- yli viiden kilometrin pituinen peruskoulun 3-9 luokkien oppilailla
- ns. vaarallinen tie, jota pitkin oppilaat joutuvat koulu- tai esiopetusmatkansa kulkemaan, esim. yksi tien ylitys ei tee koulumatkasta vaarallista, vaaralliset tiet määritellään lautakunnassa (ks. kohta koulumatkan vaarallisuus)

- mikäli oppilaalla on lääkärinlausunto ja se on kokonaisvaltaisesti tarkasteltu koulun muun henkilöstön / oppilashuollon kanssa. Lausunnot ovat aina suosituksia ja siksi tarvitaan myös koulun henkilökunnan käytännön asiantuntemusta.
- suurpetoperustainen kuljetus myönnetään tapauskohtaisesti ja määräaikaisesti anomuksesta, johon on liitetty Riistahoitoyhdistyksen petoeläinasiantuntijan ajantasainen lausunto (ks. kohta koulumatkan vaarallisuus).

Koulumatkan pituus

Koulumatkalla tarkoitetaan matkaa oppilaan vakinaisesta, väestörekisteriin merkitystä osoitteesta lähikouluun. Koulukuljetukset järjestetään tai korvataan vain kodin ja koulun tai esiopetuspaikan väliselle koulumatkalle.

Harkinnanvarainen maksuton koulukuljetus voidaan väliaikaisesti myöntää hakemuksesta tilapäiseen osoitteeseen oppilashuollollisista syistä asiantuntijalausunnon perusteella. Lisäksi oppilaalla voi olla väliaikaisesti oikeus hakemuksesta koulukuljetukseen tilapäisosoitteesta (esimerkiksi muutto tulipalon tai vesivahingon takia), mikäli koulukuljetuksen muut myöntämiskriteerit ovat täyttyneet.

Koulumatkan pituus mitataan lyhintä tavalla auki pidettävää jalankulkukelpoista reittiä pitkin kotiportilta koulun portille. Kotiportti tarkoittaa pihan/pihatien liittymää ja koulun portti koulun pihaan/pihatien liittymää. Esiopetusmatka mitataan samoin kodin tai päivähoitopaikan portilta esiopetuspaikan portille.

Oppilaskuljetusten järjestämisessä käytetään apuna Google Maps -ohjelmaa, jolla mitataan yksittäisten oppilaiden koulu- tai esiopetusmatkojen pituus. Koulukuljetuksia järjestävät henkilöt mittaavat koulumatkat.

Koulumatkan vaarallisuus

Vaarallisuutta arvioitaessa tarkastellaan monipuolisesti koulumatkan liikenteellisiä olosuhteita. Ensisijaisesti käytetään paikallistuntemusta. Tien ylitys, poislukien esi- ja alakoululaisten kohdalla valtatie 2 ja 9, ei yksistään oikeuta ilmaisen koulukuljetuksen saamiseen. Arviointi perustuu havaintoihin tieosuusien liikennemääristä, nopeusrajoituksista, valaistuksesta, kunnossapidosta ja pientareen leveydestä sekä käytettävissä olevista kevyen liikenteen väylistä.

Rajatapauksissa vaarallisia reittejä arvioivat koulukuljetuksia järjestävät henkilöt tutustumalla tarkemmin alueen olosuhteisiin käymällä itse paikanpäällä. Tarvittaessa sivistyslautakunta käsittelee lukuvuosittain vaaralliset tiet/tieosuudet erillisenä pykälänä osana kuljetussääntöä.

Anottaessa suurpetoperustaista koulukuljetusta anojan on pyydettävä lausunto Riistahoitoyhdistyksen petoeläinasiantuntijalta. Kuljetus myönnetään hakemuksesta tapauskohtaisesti. Pelkkä petojen esiintyminen ei ole kuljetuksen myöntämisperuste, vaan petojen käyttäytymiseen tulee liittyä häiriökäyttäytymistä tai jatkuvaa liikkumista asuntojen tai koulumatkojen välittömässä läheisyydessä. Oikeus tilapäiseen maksuttomaan koulukuljetukseen petovaaran vuoksi päättyy välittömästi sen jälkeen, kun vaara on poistunut.

Koulumatkan rasittavuus tai vaikeus

Kunta järjestää oppilaalle kuljetuksen, jos koulumatka on hänen henkilökohtaiseen kehitystasoon tai terveydentilaan nähden liian vaikea tai rasittava. Kuljetuksen järjestäminen em. perusteella edellyttää

aina asiantuntijalausuntoa oppilasta hoitavalta lääkäriltä (sairaus tai vamma), koulupsykologilta, terveystieteiden psykologilta tai Perheneuvolan psykologilta. Humppilan kunnalla on kuitenkin aina oikeus pyytää lisälausunto oppilaan sairaudesta tai vammasta ja koulukuljetustarpeesta myös koululääkäriltä. Lausunnot tarkastellaan aina kokonaisvaltaisesti esim. yhdessä oppilashuollon kanssa. Lausunnot ovat aina suosituksia ja siksi tarvitaan myös koulun henkilökunnan käytännön asiantuntemusta.

Yksityislääkärin tai yksityisen psykologin lausunto hyväksytään vain tapaturmakuljetuksissa. Tapaturmien kohdallakin suositellaan käytettäväksi julkista terveydenhuoltoa.

Lausunnosta tulee ilmetä kuljetustarpeiden syiden ja perustelujen lisäksi se, mille ajalle kuljetusta tarvitaan. Noutopaikkana on pääsääntöisesti reitin varrella oleva vakituinen noutopysäkki. Kunnalle toimitettavat asiantuntijalausunnot ovat voimassa määräajan tai enintään lukuvuoden kerrallaan. Määräaika on määritetty koulukuljetuspäätöksessä.

KULJETUKSEN JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET

Yleiset periaatteet

Humppilan kunnan koulukuljetusmuotoja ovat taksit ja tilausliikennebussit, jotka kilpailutetaan hankintalain mukaisesti.

Oppilas voi joutua käyttämään koulumatkallaan eri kuljetusmuotoja (vuoroliikenne, tilausliikenne) tai kävellä/pyöräillä osan matkasta. Koulukuljetus ei tarkoita ovelta ovelle kuljetusta, vaan Oppilas haetaan lähimmän koulukuljetusreitien varresta.

Kunnan velvollisuutena ei ole järjestää koulukuljetusta koko matkalle, vaan kuljetus voidaan järjestää vain osalle matkasta. Kuljetuksissa noudatetaan käytäntöä, jossa kunnan järjestämän kuljetuksen pysäkillä kuljettavan matkan enimmäismäärä on sama kuin kuljetusraja. Omavastuumatkana oppilas veloitetaan kulkemaan omin neuvoin osan koulumatkasta linja-auto- tai taksireitin varteen, ellei koulumatkaan päivittäin käytetty aika ylitä tai oppilaan terveydentila muuta vaadi tai ko. tieosuus ole todettu vaaralliseksi.

Oppilaiden vanhemmat voivat halutessaan järjestää lastensa koulumatkat toisin, mikäli katsovat, ettei kunnan tarjoama taso ole heille riittävä ja vastaavat tällöin itse syntyvistä kustannuksista.

Kuljetukset järjestetään kodin ja koulun väliselle matkalle. Iltapäiväkerhoon osallistuville oppilaille ei erikseen järjestetä kuljetusta kotiin. Kuljetusoppilaiden terapiakuljetukset eivät kuulu maksuttoman koulukuljetuksen piiriin. Huoltajat sopivat niistä itse ao:n terapiatahojen kanssa. Koulukuljetusetuutta (koskee myös tapaturmakuljetuksia) ei myönnetä muusta osoitteesta kuin oppilaan virallisesta kotiosoitteesta edes yhteishuoltajuustapauksissa.

Kuljetukseen oikeutettuja oppilaita ei noudeta kotipihalta. Poikkeukset sovitaan tapauskohtaisesti em. asiantuntijalausuntoihin perustuen.

Esikoululaisen huoltajat vastaavat siitä, että esikoululainen aina saatetaan ns. nouto-/paluupysäkillä ja että häntä ollaan vastassa, kun lapsi saapuu esikoulusta. Esiopetuspaikassa otetaan lapset vastaan ja saatetaan kuljetukseen.

Kunnalla on oikeus laskuttaa huoltajaa oppilaan kuljetusosuudesta, mikäli huoltaja toistuvasti jättää ilmoittamatta liikennöitsijälle koulukuljetuksessa olevan oppilaan poissaolosta.

Koulun järjestyssäännöt ovat voimassa myös koulumatkan aikana.

Vakuutusturva

Humppilan kunta on vakuuttanut kaikki oppilaat koulussa tai koulumatkalla tapahtuvan tapaturman varalta. Vakuutus koskee varsinaista kouluaikaa ja koulumatkaa sekä koulun järjestämiä opinto- ym. retkiä. Vakuutus korvaa tapaturman aiheuttamat hoitokulut, esinevahinkoja ei pääsääntöisesti korvata. Vakuutus ei korvaa oppilaan tahallaan aiheuttamaa vahinkoa toiselle osapuolelle eikä vaatteiden, silmälasien tms. rikkoutumista. Vahingontekijä tai hänen huoltajansa joutuu korvaamaan aiheuttamansa vahingon. Liikennevahingoissa, joissa toisena osapuolena on moottoriajoneuvo, hoitokulut ohjataan ensisijaisesti liikennevakuutuksen korvattaviksi.

Huoltajalle maksettava saattokorvaus

Saattokorvaus huoltajalle on mahdollista, mikäli muuta kuljetusta ei pystytä järjestämään ja oppilas on oikeutettu maksuttomaan koulukuljetukseen tai kun oppilaan koulu- tai esiopetusmatkaan käyttämä aika odotuksineen ylittää lain edellyttämän aikarajan. Saattokorvaus maksetaan Kelan periaatteiden mukaan. Saattokorvauksen maksaminen edellyttää etukäteen tehtyä kunnan päätöstä asiasta. Saattokorvaus maksetaan vain yhteen suuntaan matkalta, jolloin oppilas on huoltajan kyydissä. Huoltajan tulee ilmoittaa kirjallisesti todelliset käyttökerrat kunkin lukukauden päättyessä sekä pankkiyhteyshiedot.

Kuljetusten odotus

Aikataulusta johtuen oppilas voi joutua odottamaan koulupäivän alkamista aamulla ja/tai kuljetusta iltapäivällä. Odotuksessa huomioidaan lain asettamat koulumatkan päivittäiset enimmäisaajat (2,5 h / yli 13-vuotiailla 3 h). Kuljetusta odottavalle oppilaalle järjestetään mahdollisuus ohjattuun toimintaan. Ohjattu toiminta voi olla esim. läksyjen tekoa tai liikuntaa ym. Valvojana voi toimia koulun henkilöstöön kuuluva työntekijä.

Kuljetusten kuormitukset ja turvallisuus

Koulukuljetuksissa noudatetaan liikenne- ja viestintäministeriön päätöstä koulu- ja päivähoitokuljetusten kuormituksesta ja turvallisuusjärjestelyistä. Liikenneturvallisuus on kuljetuksen aikana tärkeintä. Autossa ei saa liikkua kuljetuksen aikana paikasta toiseen. Kuljetuksen aikana on pidettävä turvavyöt kiinni. Taksissa on oltava mukana tilaajan antama kuljetusluettelo oppilaista. Kunta tekee omalta osaltaan jatkuvaa työtä koulumatkojen turvallisuuden puolesta.

Huoltajat ovat ensisijaisesti velvollisia opastamaan lapsiaan liikkumaan turvallisesti liikenteessä jalkaisin tai eri kulkuvälineillä. Huoltajan tehtävä on huolehtia siitä, että koulunsa aloittaville ja vanhimmillekin oppilaille opetetaan ja kerrataan vuosittain koulumatkareitit ja liikenteessä kulkeminen. Koulukuljetuksessa mukana olevien oppilaiden huoltajat vastaavat siitä, että oppilas pääsee turvallisesti kotoa kuljetukseen ja kuljetuksesta kotiin.

Koulukuljetusauto on merkittävä edessä ja takana omalla kilvellä, jonka voi korvata taksissa valaistulla koulukyytikuvulla. Koululaiskuljetuksissa ajoneuvokohtainen nopeusrajoitus on enintään 80 km/h.

POIKKEUSTILANTEET

Onnettomuudet

Jos sattuu vakava liikenneonnettomuus, jossa tapahtuu henkilövahinkoja, vastaa poliisi tilanteen hallinnasta ja tiedottamisesta. Jos sattuu lievempi onnettomuus, on koulun rehtori tiedon saatuaan velvollinen tiedottamaan myös oppilaan huoltajalle tapahtuneesta.

Linja-auto tai taksi ei saavu pysäkillä

Ajokelin ollessa erityisen huono tai muista erityisistä syistä voi joskus käydä niin, että linja-auto tai taksi ei pääse kulkemaan aikataulun mukaisesti. Oppilaan ei pidä kuitenkaan odottaa kuljetusta pysäkillä loputtomiin (15 min), vaan on parasta että oppilas menee takaisin kotiinsa ja ilmoittaa asiasta huoltajalleen tai omalle koululle. Tällöin pyritään järjestämään korvaava kuljetus. Jos vanhemmat itse hoitavat kuljetuksen, on siitä ilmoitettava taksille.

Matkan keskeytyminen

Mikäli matka keskeytyy autosta johtuvasta syystä esim. auton rikkoontuminen, tulee oppilaiden noudattaa kuljettajan ohjeita. Kuljettajan tulee järjestää mahdollisimman nopeasti korvaava kuljetus, jota oppilaiden tulee odottaa.

Vahinko- tai ilkkivaltatapaus

Liikennöitsijä ja oppilaan huoltaja sopivat vahinkojen korvaamisesta keskenään. Kunta ei korvaa oppilaiden autoilijoille aiheuttamia vahinkoja.

KOULUKULJETUKSEN HAKEMINEN

Koulukuljetusta haetaan kouluunilmoittautumisen yhteydessä Wilman kautta tai erillisellä hakemuksella, joka löytyy kunnan sivuilta. Koulukuljetusta ei tarvitse anoa erikseen mikäli oppilas on jo kuljetuksen piirissä. Kuljetuksen jatkumisesta, myös seuraavana lukuvuonna, lähetetään huoltajille Wilma-viesti. Oppilaan osoitteen muuttuessa, kuljetusetuutta on haettava uudestaan. Osoitemuutoksesta on ilmoitettava myös koululle.

Oppilaan kuljetustarve ratkaistaan paikallistuntemuksella, oppilashallinto-ohjelmasta (Primus) sekä väestörekisteristä saatavien tietojen sekä Sivistyslautakunnan hyväksymien koulukuljetuksia koskevien periaatteiden perusteella. Mahdolliset ajantasaiset asiantuntijalausunnat koulukuljetusta varten toimitetaan

hakemusten mukana sivistyspalveluihin hyvissä ajoin ennen koulukuljetusajankohdan tarvetta. Kun kysymyksessä on koulumatkan rasittavuuden ja vaikeuden arvioinnista, päättävä viranhaltija kuulee yleensä myös opettajia/varhaiskasvatuksen edustajia, jotka tuntevat oppilaan.

PÄÄTÖKSENTEKO

Sivistyslautakunta päättää esi- ja perusopetuksen kuljetusten periaatteista.

Rehtori päättää esi- ja perusopetuksen koulukuljetusten järjestämisestä perusopetuslain ja sivistyslautakunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti.

Koulu yhteistyössä liikennöitsijän kanssa laatii vuosittaisen kuljetussuunnitelman annettuja ohjeita ja päätöksiä noudattaen.

YHTEYSTIEDOT JA HAKEMUSLOMAKKEET

Kirkonkulman yhtenäiskoulu
sivistysjohtaja-rehtori Anssi Lepistö
puh. 044 706 4412
sähköposti: anssi.lepisto@humppila.fi

Koulukuljetusanomuslomake on saatavissa koululta, esiopetuksesta tai kunnan nettisivuilta osoitteesta:
<https://www.humppila.fi/client/humppila/userfiles/hakemus.pdf>

HUOLTAJAN MUISTILISTA

- keskustele oppilaan kanssa pysäkillä ja autossa käyttäytymisestä
- huolehdi siitä, että oppilas on ajoissa sovitulla pysäkillä
- tarkista että oppilaan ulkoiluvaatteissa on heijastimet tai hän käyttää heijastinliiviä
- ilmoita taksille tai sivistystoimistoonkuljetuksiin liittyvistä oppilaan terveydentilaa koskevista vakavista asioista
- ilmoita taksille oppilaan sairastumisesta tai muusta poissaolosta heti kun se on tiedossa, ettei auto aja aamulla turhia reittejä eikä iltapäivällä turhaan odottele oppilasta
- ilmoita oppilaan osoitteenmuutokset hyvissä ajoin koululle
- huolehdi, että pyöräillessä oppilas käyttää pyöräilykypärää
- huoltaja on velvollinen sopimaan liikennöitsijän kanssa oppilaan autolle aiheuttamasta vahingosta, kunta ei korvaa oppilaan aiheuttamia vahinkoja

KULJETUSOPPILAAN MUISTILISTA

- ole aina ajoissa (väh. 5 min ennen) sovitussa noutopaikassa, taksin velvollisuus ei ole odottaa
- odota kuljetusta pysäkillä tai sovitussa paikassa rauhallisesti, ettet aiheuta vaaraa itsellesi tai muille
- hämärän ja pimeän aikana käytä aina heijastinta tai heijastinliiviä
- jos auto on myöhässä yli 15 minuuttia, mene kotiin ja ota yhteyttä huoltajaasi tai koulusi rehtoriin
- nouse autoon reippaasti, mutta ryntäilemättä
- tervehdi kuljettajaa ja anna hänelle työrauha
- käytä aina turvavyötä
- käyttäydy autossa hyviä tapoja noudattaen rauhallisesti ja asiallisesti
- linja-autossa tai taksissa ei saa liikkua paikasta toiseen kuljetuksen aikana
- linja-auton tai taksin kuljettaja saa puuttua kuljetuksen aikana tapahtuvaan häiriköintiin tilanteen vaatimalla tavalla
- odota, että auto on lähtenyt pysäkiltä ja että näet joka suuntaan ennen kuin lähdet ylittämään tietä
- kuljetukseen saat ottaa mukaan vain sellaisia urheiluvälineitä tai muita tavaroita, joita tarvitaan lukujärjestyksen mukaan esim. liikuntatunnilla

KOULUKULJETTAJAN MUISTILISTA

- muista, että olet oheiskasvattaja, käyttäytymisesi on esimerkillistä ja pidät yllä järjestystä, kielenkäyttösi on oltava ystävällistä ja asiallista
- muista, että erityisoppilaat ja mahdollisesti esioppilaat tarvitsevat usein erityishuomiota
- muista liikennesäännöt ja liikennekäyttäytyminen sekä koululaiskuljetuksen merkitseminen sekä ajoneuvokohtainen nopeusrajoitus 80 km/h
- ole täsmällinen aikataulussa ja huomioi kelivara, varmista, että yhteisesti ajettavilla reiteillä kaikilla kuljettajilla on sama aikataulu
- oppilaan pysäkkiä ei saa ohittaa ennen sovittua aikaa, elleivät kaikki pysäkiltä kuljetukseen nousevat oppilaat ole jo mukana
- aja odotusalueelle rauhallisesti
- ota oppilas kuljetukseen ja jätä kuljetuksesta huoltajan kanssa yhteisesti sovitussa paikassa, oppilaan voi jättää eri pysäkille vain huoltajan luvalla
- huolehdi, että oppilaan autoon siirtyminen ja poistuminen tapahtuvat rauhallisesti ja kiireettä, muistuta oppilasta jos hänen on poistuessa ylitettävä tie
- tarkista, että oppilaat ovat turvavöissä ennen kuin lähdet liikkeelle
- tarkista kuljetuslistasta, että kaikki kuljetusoppilaat ovat mukana kuljetuksessa ennen kuin lähdet, elleivät kaikki kuljetettavat ole paikalla, tarkista kuljetuksia valvovalta henkilöltä, tuleeko oppilas kuljetukseen mukaan
- jos kuljetuksissa esiintyy ongelmia, ota yhteyttä ensin koulun rehtoriin, tarpeen vaatiessa myös oppilaan huoltajaan
- jos oppilas toistuvista kehotuksista huolimatta ei noudata ohjeita, ilmoita asiasta koulun rehtorille, rehtori ottaa yhteyttä huoltajaan
- pidä kuljetusluettelo mukana ja tarkista päivittäiset muutokset, kuljetuslistat ovat tarkoitettut vain kuljettajille eikä niistä saa luovuttaa tietoja ulkopuolisille
- huolehdi kuljetusluetteloiden asianmukaisesta säilyttämisestä ja vanhojen luetteloiden hävittämisestä
- muista, että oppilaan tai hänen perheensä asioita ei kerrota ulkopuolisille

KOULUN MUISTILISTA

- kuljetusoppilaiden kanssa käydään läpi kuljetusten pelisäännöt
- koulun toimesta kuljetusta odottaville oppilaille järjestetään joko ohjattua toimintaa tai valvontaa
- alkuopetuksen kuljetuksienlähdönvalvonnasta huolehditaan
- koulu tiedottaa kuljettajille poikkeuspäivien koulukuljetustarpeesta